

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Safavid Dynasty

دوره صفویه از مهم‌ترین دوران تاریخ ایران به‌شمار می‌آید. ایران صفوی یا شاهنشاهی صفوی، یکی از بزرگترین شاهنشاهی‌های ایران پس از حمله اعراب بود که از سال ۱۵۰۱ تا ۱۷۳۶ میلادی توسط دودمان صفوی حکمرانی می‌شد، چرا که با گذشت نهصد سال پس از نابودی شاهنشاهی ساسانیان؛ یک فرمانروایی پادشاهی متمرکز ایرانی توانست بر سراسر ایران آن روزگار فرمانروایی نماید. بعد از اسلام، چندین پادشاهی ایرانی مانند صفاریان، سامانیان، طاهریان، زیاریان، آل بویه و سربداران روی کار آمدند، لیکن هیچ‌کدام نتوانستند تمام ایران را زیر پوشش خود قرار دهند و میان مردم ایران یکپارچگی پدیدآورند.

تأسیس حکومت صفویه در زمان اسماعیل اول از نوادگان شیخ صفی بود. او در رأس مریدان خود به همراه هفت هزار تن قزلباش، نیروهای آق قویونلو را در ناحیه شرور شکست داد و وارد تبریز شد و تشیع را به عنوان مذهب رسمی اعلام نمود. قبایل روملو، استاجلو، تکلو، شاملو، ذوالقدر، قاجار، افشار و نیز ترکمانان در تشکیل صفویه نقش بنیادینی را ایفا کردند. صفویان دودمانی ایرانی و شیعه بودند که در سال (۱۱۴۸-۹۰۷ قمری برابر ۱۷۳۶-۱۵۰۱ میلادی) به مدت ۲۳۵ سال بر ایران فرمانروایی کردند. شاهنشاهی صفوی را شاه اسماعیل یکم که در سال ۸۸۰ خورشیدی در تبریز تاجگذاری کرد، بنیان گذاشت و آخرین شاه صفوی، شاه سلطان حسین بود.

ایران عصر صفوی در زمینه‌های نظامی، فقهی و هنری پیشرفت‌های چشمگیری به دست آورد و در زمینه مسائل نظامی، فقه شیعه، و هنر (معماری، خوشنویسی، و نقاشی) پیشرفت شایانی نمود. از سرداران جنگی نامدار این دوره می‌توان قرچغای خان، الله‌وردی خان گرجی، و امام قلی خان را نام برد که هر سه از سرداران شاه عباس بزرگ بودند. از فقیهان و دانشمندان نامی در این دوره حسین خوانساری، میرداماد، فیض کاشانی، شیخ بهایی، ملاصدرا، و علامه مجلسی نامور هستند. هنرمندان نامدار این دوره نیز رضا عباسی، علی رضا عباسی، میرعماد، و آقامیرک هستند. از شاعران بزرگ و نامدار این دوره می‌توان به وحشی بافقی، صائب تبریزی، محتشم کاشانی و میر رضی آرتیمانی اشاره کرد. برخی قدرت شاهان صفوی را بر سه پایه استوار می‌دانستند: اول نظریه حق الهی پادشاهان ایرانی (فر ایزدی)، دوم ادعای نمایندگی امام مهدی (عج) بر روی زمین و سوم مقام پادشاهان صفوی به عنوان مرشد کامل پیروان طریقت صوفیه که به نام صفویه شناخته شده‌اند.

صفویان، آیین شیعه را مذهب رسمی ایران قرار دادند. پس از ظهور دولت صفوی، ایران اهمیتی بیشتر پیدا کرده و از ثبات و یکپارچگی برخوردار گردیده و در زمینه جهانی نام‌آور شد. در این دوره روابط ایران و کشورهای اروپایی به دلیل دشمنی امپراتوری عثمانی با صفویان و نیز جریان‌های بازرگانی، (به ویژه داد و ستد ابریشم از ایران) گسترش فراوانی یافت. در دوره صفوی (به ویژه نیمه نخست آن)، جنگ‌های بسیاری میان ایران با امپراتوری عثمانی در غرب و با ازبک‌ها در شرق کشور رخ داد که علت این جنگ‌ها جریان‌های زمینی و دینی بود.

بازرگانی در عصر صفویان هم به صورت مبادله کالا با کالا و هم مبادله کالا با پول نقد (سکه نقره صفوی یا خارجی) صورت می‌گرفت. بازرگانان عمده برای انجام کارهای تجاری، نمایندگی داشتند که به نقاط گوناگون سفر می‌کردند. برخی از بازرگانان در کشورهای دور مانند سوئد و چین فعالیت تجاری داشتند. بازرگانان به خاطر حمایت حکومت، از اعتبار بالایی برخوردار بودند. تجارت داخلی در دست تاجران ایرانی مسلمان

بود. یکی از محصولات عمده صادراتی، ابریشم بود. بازرگانان ارمنی، انگلیسی و هلندی، در صدور ابریشم خام ایرانی با یکدیگر رقابت می‌کردند. غیر از ابریشم و پارچه، تیماج، پشم شتر و گوسفند، چرم، ظروف مدل چینی، مصنوعات طلا و نقره، قالی و سنگ‌های قیمتی، به کشورهای اروپایی صادر می‌شد. در مقابل، از آن جا ماهوت و منسوجات، جام، آینه و شیشه پنجره، اجناس فلزی تجملی، چراغ و کاغذ تحریر وارد می‌شد.

زبان رسمی دولت صفوی، زبان فارسی بود. شاه عباس بزرگ در زمان خود زبان فارسی را در سراسر ایران به عنوان زبان میانجی تثبیت کرد. همچنین تمام نسل‌های تاریخی در دوره صفوی به زبان فارسی نگاشته شده‌است. با وجود رسمی بودن زبان فارسی، درباریان صفویه همچون دیگر مردم ایران در دربار از زبان محلی خود (ترکی آذربایجانی) بهره می‌بردند.